

Bir toplumun hayatını hangi tür bilgiyi yeni nesillere aktarabildiği belirliyor. *Aktarabildiği* çünkü bu sadece kendi elindeki bir kudret değil, dünya şartlarının da hayli etkilediği bir mesele.

Diyelim ki zamanın birinde insanlar dünyanın öküzün boynuzunda, öküzün de sonsuz sayıda kaplumbağanın sırtında durduğuna inanıyor. Bunlar *dünya neden düşmüyor?* sorusunu cevaplamak için geliştirilmiş hayali cevaplar, günlük hayat içinde *düşecek bir yer yok, öylesine duruyor* gibi bir cevaptan daha aktarılabılır oldukları belli. Sonra bir gün biri uzaya çıkıp, *işte dünya, işte boşluk, dünya asılı duruyor* diyor. Görenlerin bir kısmı ikna oluyor, bir kısmı ikna olmuyor, ancak her iki durumda da sonraki nesiller artık öküze, tosbağaya değil, uzayda asılı duran bir dünyaya inanıyor. Öküzün boynuzu aktarılabılır olmaktan çıkıyor.

Toplumların gelişmesi, değişmesi hemen hemen böyle. Toplum kendi kaynaklarının bazısını aynen, bazısını da değiştirerek yaşatmaya çalışıyor. Türkiye'deki İslamcılık, Kemalizm ve sair düşüncelerin çekişmesi de böyle; İslamcılar *şeryatçılığın* aktarılabılır olmadığını farkettikten sonra İslam'ın *liberal* yorumunu yapıyor, Kemalist'ler 1980'lerden sonra Atatürk'ün din hakkındaki görüşlerinin aktarılabılır olmadığını farkettikten sonra *dine önem veren Atatürk* karakteri çizmeye başlıyor. Neyin aktarılabılır, neyin aktarılamaz olduğunu farkediyor ve ona göre bir morfoloji geliştiriyor insanlar. Tam olarak bilinçli değil, *hadi artık liberal İslama inanalım* demiyor kimse, ancak nesiller ilerledikçe *eski* İslamcılık gözden düşüyor, *yeni* İslamcılık yükseliyor.

Bu *yeni* İslamcılık hangi şartlarda aktarılabılır olmaktan çıkarsa, o zaman *yeni yeni* bir İslamcılık doğuyor. Bunun hangi karakteri öne çıkarıp, hangisini geride bırakacağını da zamanın şartları belirliyor. Bakarsın insanlar *Türk İslam sentezi* demeye başlamış, veya aslında İslam'ın hiç de milliyetçi olmadığına karar vermiş, falan. Benim neye inandığımın, çocuğumun inancı üstünde sadece *eliptik* bir etkisi var. Nesiller ilerledikçe adı aynı, içeriği farklı şeylere inanıyor insanlar.

Bu sebeple Türkiye'nin muhafazakarlaştığını söyleyenler aslında muhafazakarlığın kendisinin değiştiğini göremiyor. Türkiye'nin liberalleştiğini söyleyen de, liberalliğin kendine has bir şekle büründüğünün farkında değil.

Asıl sorular ise yerinde duruyor: Hangi kıstaslar bilginin aktarılabılırliğini belirliyor? Ne zaman çocuklarımıza *hayatımızın dilini* öğretmeyi bırakıyoruz? Dilimiz neden aktarılabılır olmaktan çıkıyor? Asıl önemli olan dilini her halükarda aktarmak mı, aktarılabılır bir dil sahibi olmak mı?